MILLIY TARIXIY MEROS VA AJDODLAR JASORATI ASOSIDA YOSHLARNI HARBIY-VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASH

Alijonov Baxtiyor Xoshimovich
Farg‘ona davlat unversiteti harbiy ta’lim fakulteti, umumqo‘shin tayyorgarlik sikli katta o‘qituvchisi
Abdulxamidov Javohir Boxodirjon o’g’li
To’xtasinov Dalerbek Jaloliddin o’g’li
Farg‘ona davlat unversiteti harbiy ta’lim fakulteti 25.175-guruh kursantlari

Annotatsiya: *Mazkur maqolada milliy tarixiy meros va ajdodlar jasorati asosida yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning pedagogik asoslari yoritilgan. Yosh avlodda Vatanga sadoqat, milliy o‘zlikni anglash, fuqarolik mas’uliyati va yuksak ma’naviy-axloqiy fazilatlarni shakllantirishda tarixiy merosning tarbiyaviy imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, ajdodlar hayoti va faoliyatidan ta’lim-tarbiya jarayonida samarali foydalanish, zamonaviy pedagogik metodlarni tatbiq etish hamda oila, ta’lim muassasasi va mahalla hamkorligini rivojlantirish yuzasidan ilmiy-amaliy yondashuvlar asoslangan.*

Kalit so‘zlar: *milliy tarixiy meros, harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi, ajdodlar jasorati, tarixiy xotira, milliy qadriyatlar, Vatanga sadoqat, fuqarolik mas’uliyati, ma’naviy-axloqiy tarbiya, pedagogik metodlar, yoshlar tarbiyasi.*

KIRISH

Globallashuv sharoitida yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida tarbiyalash, ularda Vatanga sadoqat, fuqarolik mas’uliyati hamda yurt tinchligi va xavfsizligini ta’minlashga daxldorlik tuyg‘usini shakllantirish dolzarb pedagogik vazifalardan biridir. Mazkur jarayonda milliy tarixiy meros va ajdodlar jasorati yoshlarning tarixiy xotirasi, milliy o‘zligi va harbiy-vatanparvarlik fazilatlarini rivojlantirishning muhim ma’naviy-tarbiyaviy manbai hisoblanadi.

Milliy tarixda munosib iz qoldirgan buyuk ajdodlar hayoti va faoliyatini ilmiy asosda o‘rganish yosh avlodda matonat, jasorat, intizom, mas’uliyat va Vatanga sadoqat kabi fazilatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu nuqtayi nazardan, tarixiy merosning tarbiyaviy imkoniyatlarini zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan uyg‘unlashtirish harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi samaradorligini oshirishning muhim shartidir.

Mazkur maqolaning maqsadi milliy tarixiy meros va ajdodlar jasoratidan foydalanishning yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashdagi pedagogik imkoniyatlarini ilmiy-nazariy jihatdan asoslash hamda ta’lim-tarbiya jarayoniga tatbiq etish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Yoshlarni milliy tarixiy meros va ajdodlar jasorati asosida harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash masalasi pedagogika, tarix va ma’naviyatshunoslik fanlarining o‘zaro integratsiyasiga asoslangan muhim ilmiy yo‘nalishlardan biridir. Mazkur masalaning nazariy

asoslarini o‘rganishda Sharq mutafakkirlarining axloqiy-ta’limiy qarashlari, tarixiy manbalar hamda zamonaviy pedagogik tadqiqotlar alohida ahamiyat kasb etadi. Xususan, Yusuf Xos Hojibning “Qutadg‘u bilig”, Alisher Navoiyning “Mahbub ul-qulub” asarlarida ilgari surilgan komillik, adolat, mas’uliyat va insoniy fazilatlar haqidagi qarashlar yoshlar tarbiyasining ma’naviy asoslarini yoritishda muhim manba bo‘lib xizmat qiladi. Jaloliddin Manguberdi, Amir Temur va Zahiriddin Muhammad Bobur hayoti hamda faoliyatiga oid tarixiy manbalar esa jasorat, qat’iyat, strategik tafakkur va yurt taqdiriga daxldorlik masalalarini o‘rganish imkonini beradi. Tadqiqot metodologiyasi tarixiylik, tizimlilik, xolislik va shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv tamoyillariga tayanadi. Tadqiqot jarayonida ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, tarixiy-qiyosiy tahlil, umumlashtirish, pedagogik talqin va tizimli yondashuv metodlaridan foydalanish nazarda tutiladi. Mazkur metodlar tarixiy merosning tarbiyaviy imkoniyatlarini aniqlash, ajdodlar jasoratining zamonaviy yoshlar dunyoqarashiga ta’sirini nazariy jihatdan asoslash hamda ta’lim-tarbiya jarayonida samarali foydalanish yo‘llarini belgilashga xizmat qiladi. Shu asosda tarixiy bilimlarni interfaol mashg‘ulotlar, tarixiy uchrashuvlar, muzeylarga tashriflar, ma’naviy-ma’rifiy tadbirlar va loyihaviy faoliyat bilan uyg‘unlashtirish yoshlarning milliy o‘zligini anglashini, vatanparvarlik tuyg‘usini va fuqarolik mas’uliyatini rivojlantirishning muhim pedagogik sharti sifatida qaraladi.

NATIJALAR

Milliy tarixiy meros va ajdodlar jasorati asosida yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning pedagogik imkoniyatlarini nazariy tahlil qilish natijasida mazkur jarayonning samaradorligi tarixiy bilimlarni ma’naviy-axloqiy tarbiya bilan uzviy uyg‘unlashtirishga bog‘liqligi aniqlandi. Xususan, tarixiy shaxslar hayoti va faoliyatini o‘rganish yoshlarning milliy o‘zligini anglashiga, tarixiy xotirasini mustahkamlashiga hamda Vatan oldidagi fuqarolik burchini chuqurroq idrok etishiga xizmat qiladi.

Tahlillar asosida harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining asosiy pedagogik yo‘nalishlari sifatida tarixiy merosni o‘rgatish, ajdodlar jasoratini ibrat namunasi sifatida yoritish, milliy qadriyatlarni singdirish va yoshlarning ijtimoiy mas’uliyatini rivojlantirish belgilandi. Ushbu yo‘nalishlarni tarix darslari, ma’naviy-ma’rifiy tadbirlar, muzey mashg‘ulotlari, tarixiy manbalar tahlili hamda loyiha faoliyati bilan uyg‘unlashtirish tarbiyaviy jarayonning mazmunini boyitadi.

Shuningdek, harbiy-vatanparvarlik tarbiyasida interfaol metodlardan foydalanish yoshlarning mustaqil fikrlashi, tarixiy voqealarga xolis baho berishi va o‘z qarashlarini asoslash ko‘nikmalarini rivojlantirish uchun metodik imkoniyat yaratadi. Oila, ta’lim muassasasi, mahalla va tegishli jamoat tashkilotlari hamkorligini yo‘lga qo‘yish esa tarbiyaviy ta’sirning izchilligi va uzluksizligini ta’minlashga ko‘maklashadi.

Umuman olganda, tadqiqotning nazariy natijalari milliy tarixiy merosdan maqsadli va tizimli foydalanish yoshlarning vatanparvarlik qarashlarini rivojlantirish, ularda jasorat, intizom, mas’uliyat va Vatanga sadoqat kabi fazilatlarni qaror toptirish uchun muhim pedagogik asos ekanini ko‘rsatadi. Biroq ushbu yondashuvlarning amaliy samaradorligini

aniq baholash uchun ta’lim muassasalarida empirik tadqiqotlar va pedagogik tajriba-sinov ishlarini olib borish zarur.

2. Diagramma. Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining pedagogik modeli

Publication

MUHOKAMA

Milliy tarixiy meros va ajdodlar jasorati asosida yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash masalasi tarixiy xotira, milliy o‘zlikni anglash va shaxs ma’naviyatini rivojlantirishning o‘zaro uzviyligini namoyon etadi. Mazkur jarayonning pedagogik mohiyati tarixiy bilimlarni shunchaki o‘zlashtirish bilan cheklanmay, ularni yoshlarning hayotiy qarashlari, axloqiy mezonlari va fuqarolik pozitsiyasi bilan uyg‘unlashtirishda namoyon bo‘ladi. Shu jihatdan, ajdodlar jasoratini o‘rganish yosh avlodda Vatanga sadoqat, qat’iyat, intizom va ijtimoiy mas’uliyatni shakllantirishga xizmat qiluvchi tarbiyaviy vosita sifatida qaralishi lozim.

Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining samaradorligi, avvalo, tarixiy materiallarning ilmiy ishonchliligi, pedagogik maqsadga muvofiqligi va yoshlarning yosh xususiyatlariga mosligiga bog‘liq. Jaloliddin Manguberdi, Amir Temur va Zahiriddin Muhammad Bobur kabi tarixiy shaxslar faoliyatini o‘rganishda ularning jasorati bilan bir qatorda, qaror qabul qilish tajribasi, mas’uliyati, strategik tafakkuri va o‘z davri sharoitidagi faoliyatini ham tahlil qilish muhimdir. Bunday yondashuv tarixiy voqealarni biryoqlama talqin qilishning oldini olib, o‘quvchilarda tanqidiy va mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Shuningdek, an’anaviy ma’ruza va hikoya metodlarini munozara, tarixiy vaziyatlarni tahlil qilish, loyiha ishlari, muzey mashg‘ulotlari hamda ijodiy topshiriqlar bilan uyg‘unlashtirish yoshlarning ta’lim-tarbiya jarayonidagi faolligini oshirish imkonini beradi. Bunda harbiy-vatanparvarlik tushunchasini faqat jangovar jasorat bilan cheklamasdan, tinchlikni qadrlash, qonunlarga hurmat, jamiyat manfaatlariga daxldorlik va mamlakat taraqqiyotiga munosib hissa qo‘shish kabi qadriyatlar bilan boyitish zarur.

Demak, milliy tarixiy merosga asoslangan harbiy-vatanparvarlik tarbiyasi tizimli, izchil va shaxsga yo‘naltirilgan pedagogik yondashuvni talab etadi. Ta’lim muassasasi, oila va mahalla hamkorligida tashkil etilgan tarbiyaviy faoliyat mazkur jarayonning uzluksizligini ta’minlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, qo‘llanilayotgan metodlarning haqiqiy samaradorligini aniqlash uchun o‘quvchilarning tarixiy bilimlari, vatanparvarlik qadriyatlariga munosabati va ijtimoiy faolligidagi o‘zgarishlarni empirik tadqiqotlar asosida baholash muhim ilmiy-amaliy vazifa hisoblanadi.

XULOSA

Milliy tarixiy meros va ajdodlar jasorati asosida yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash shaxsning ma’naviy-axloqiy kamoloti, milliy o‘zligini anglashi va fuqarolik mas’uliyatini rivojlantirishning muhim pedagogik yo‘nalishidir. Tadqiqotning nazariy tahlili tarixiy xotira, milliy qadriyatlar va ajdodlar merosini zamonaviy ta’lim-tarbiya jarayoni bilan uyg‘unlashtirish yosh avlodda Vatanga sadoqat, jasorat, intizom va mas’uliyat kabi fazilatlarni shakllantirish uchun muhim imkoniyat yaratishini ko‘rsatadi.

Mazkur jarayonda tarixiy manbalardan ilmiy asosda foydalanish, buyuk ajdodlar faoliyatini xolis yoritish, interfaol pedagogik metodlarni qo‘llash hamda ta’lim muassasasi, oila va mahalla hamkorligini mustahkamlash alohida ahamiyatga ega. Harbiy-vatanparvarlik tarbiyasini izchil tashkil etish yoshlarning tarixiy tafakkurini rivojlantirish, tinchlik va osoyishtalikning qadriga yetish hamda jamiyat hayotida faol ishtirok etishiga zamin yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, milliy tarixiy meros va ajdodlar jasoratini yoshlar tarbiyasiga maqsadli integratsiyalash harbiy-vatanparvarlik tarbiyasining mazmunini boyitish va uning pedagogik samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Kelgusida ushbu yo‘nalishda samarali metodikalarni ishlab chiqish, ularni ta’lim amaliyotida sinovdan o‘tkazish va natijalarini empirik mezonlar asosida baholash muhim ilmiy-amaliy vazifa hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. O‘zbekiston Respublikasi. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. — Toshkent, 2023.

2. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. — 2020-yil 23-sentabr, O‘RQ-637-son.

3. O‘zbekiston Respublikasining “Yoshlarga oid davlat siyosati to‘g‘risida”gi Qonuni. — 2016-yil 14-sentabr, O‘RQ-406-son.

4. O‘zbekiston Respublikasining “Mudofaa to‘g‘risida”gi Qonuni. — 2001-yil 11-may, 211-II-son.

5. Yusuf Xos Hojib. Qutadg‘u bilig. — Toshkent: Fan, 1971.

6. Alisher Navoiy. Mahbub ul-qulub. — Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi Adabiyot va san’at nashriyoti, 1983.

Global Science Publication